

DISSERTATIO

G. 297.

DE

1184 c 14
3

Salute quam ferunt

ÆGROTANTIBUS
DISSERTATIONES

Archibaldi Pitcarnii.

*Medicina simplex & antiqua in obscuram & solerteram scientiam
versa est, docemurque Disputare non Mederi.*

EDINBURGI,

BRITISH LIBRARY

DISSERTATIO

De Salute,

Quam ferunt Ægrotantibus, &c.

ISSERTATIONES quas ante annos aliquot separatim, & nuper in unum congestas edidit. *A. P.* Vir nec ingenii acumine mediocri nec vulgari dicendi Facultate instructus, nonnulla Philosopho non indigna neque Medico prouersus spernenda continere, nullus credo inficiabitur qui eas vel intellexerit vel iniquius de iis non pronunciaverit.

Neque ego aut locum injuriæ opportunum querere, quidquamve de nomine illo detrahere volo quod sibi non exiguum apud Cogerrones omniumque horarum homines comparavit, & quos ad suas partes hitraxerunt: Id solum ago ut ostendam non plus ad Curandos morbos conferre pleraque hæc inventa *Scotie* & *Belgii* (an *Etrurie* potius?) Vernacula, quam sane inutiles de Acido & Alcali, de fermentis, de diverso Æthere, & id genus aliæ argutiis & futilibus Hypothesibus innixa Doctrinæ. Interim animo virum impotenti, ut se æquum est hæc laturum non dubito, qui nemini quantumvis de re Medica bene merito qui secum haud sentiat, vel minimam delicti gratiam facit; Festivumque adeo, ut dum salibus facetiisque risum movet neque dicere quicquam pensi habeat, neque amicorum ulli parcat aut dicteriis lacescere desinat. Id autem mirari subit illum non infœundi ingenii inter agros eorumque miserias jamdiu versatum, nil præter fercula olim discipulis apposita, nunc genti medicorum & orbi liberato reponere voluisse.

Disputatione prima de *Circulatione sanguinis per vasa minima*, vana & complicata *ζυμιστων* & poristarum insomnia evolvit, portaque emittit eburna: idque certe effecit, ut non amplius hisce nœnus & in-

utilibus fermentorum, Pororum, particularumque diversæ figuræ figuræ
mentis, animos suos pascant juvenes cordatores, quod ipsi gratulor
Sed quid exinde lucri sibi adponat Medicus, aut in debellandis mor-
bis (quod unice Medico incumbit) peritior evadat, utinam ostendisset.
Nulli eterum quod sciam talium fermentorum &c. asserto-
res, aut medendi methodum aut remedia idonea ex hac doctrina eru-
ere contendunt; id solum conantur ut theoriam aut hypothesin quan-
dam praxi, suo modo ita accommodarent, ut non prorsus Empirici &
 $\alpha\varphi\iota\lambda\sigma\sigma\phi\iota\iota$ viderentur: Neque hæc Opiniones plus morborum mede-
læ, quam falsæ Ptolomæi vel Tychonis de Mundi systemate hypotheses
arti Navigandi officiunt. “At (inquit) posthac facilius poterimus
“dijudicare, cuius generis medicamenta secretioni læsæ debeant apta-
“ri, postquam noverimus vires medicamentorum optatas pendere a
“paucioribus quam hucusque putatum est proprietatibus. Quid au-
tem hic subsit arcani plane non percipio, neque ulli unquam Medici
mihi noti, qui diuresin per Medicamenta diuretica, diaphoresin per
Diaphoretica &c. esse promovenda nesciverint.

Inter evanescensem arteriam & nascentem venam nullum spatum
aut corpus intercedere hac eadem in dissertatione docemur, hæcque
vasa omnino esse continua; quod nulli novum cui Belliniana non
prorsus vel ignota vel neglecta. Tota enim Bellinii de pulsibus &
missione sanguinis doctrina huic innititur fundamento, idque dissertationis
verbis explicat pag. 70. “Quia vero eo ipso punto temporis quo in-
“truditur (loquitur de sanguine) imprimitur impetus aliquis uni-
“verso sanguini arteriarum, & earum singulæ patent in venas, nullo
“obice prohibente fluxum sanguinis ex summis arteriis in summas
“venas, igitur &c. Ex his paucis liquet (plura enim exscribere non
vacat) continuitatem hanc vasorum sanguiferorum pro fundamento
recepisse Bellinum probationis vix indigo. Omnem porro secretio-
nem per Comminutionem sanguinis in particulas minimas dum per
pulmonem fertur sine ope fermenti fieri cum Pitcarnio docet initio ope-
ris de pulsibus & urinis, Thesi XXXI, Ex iis quæ ad Respirationem.
Adeo nihil novi aut medentibus utilis, prima hac dissertatione vir
acutissimus attulisse videtur.

Dissertatio Secunda, *Causas exponit diversæ molis qua fluit sanguis per pul-*

pulmonem natis & non natis, aut potius problematis Harvejani solutionem tradit, qui fiat sc. ut foetus in lucem editus ac membranis integris opertus & etiamnum in aqua sua manens per horas aliquot, citra suffocationis periculum suprestes sit: Idem tamen secundis exutus, si semel aerem intra pulmones attraxerit postea ne momentum quidem temporis absque eo durare possit sed confessim moriatur.

Prius autem quam solutionem aggreditur, num aer sanguini in pulmonibus misceatur operose satis inquirit, talemque admissionem rationibus ex penu Bellinii depromptis, contra Borellium, Wedelium, Bohnium, Etmulerum validissime oppugnat, totque opima refert spolia, non alio certe nomine aestimanda quam quod ea viris principibus detraxerit. Rogarem ego an ex quo illud aut monstrante Bellinio aut proprio marte detexerit *Pitcarnius* aliquid in praxi Medica immutarit, aut quam inde lucem ad Curandos morbos foeneretur. Non enim adeo magni ad naturam sanguinis indagandam interesse existimo, an aer cum chylo sanguini illabatur, an in pulmonibus ullove alio modo illi immisceatur, aerem autem sanguini inesse inficias non ibit cui *Autiliae pneumaticæ* experimenta probe nota.

Interea non aliter nec quidem disertius Harvei problema solvit *Pitcarnius*, quam Thurstonus & Borellius quorum tamen sententiam refellit. Utque rationes mittamus quas cum Thurstono adfert Borellius, cur foetus in partu pulmonem primo explicet, ipsum audi differentem, quare foetus post exortum respirationem inchoet, eamque perpetuo exerceat. *Prop. CXVII Part. secund.* “ Postea (inquit) concidentibus & resilientibus costis, sanguis ille qui in vasis pulmonum continetur, instar torrentis intra sinistrum cordis ventriculum exprimetur; hinc fit, ut nova & amplissima via sanguinis per pulmones aperiatur, & ideo cessat usus foraminis ovalis stricti & transversalis, cuius operculum membranosum clauditur ab iplomet profluvio sanguinis. Postea semel evacuatis vasis pulmonis patet via amplissima & directa arteria pulmonaris, per quam facilius sanguis a dextro cordis ventriculo eructari potest nec retrorsum redire potest ob valvulas semilunares. ideo nec indiget, nec uti potest diverticulis obliquis, angustis & difficilioribus, quare ambo neglecti sensim coalescunt & clauduntur. His positis cogitur sanguis eandem semitam repetere & prosequi &c.

utilibus fermentorum, Pororum, particularumque diversæ figuræ figuræ
mentis, animos suos pascant juvenes cordatores, quod ipsi gratulor
Sed quid exinde lucri sibi adponat Medicus, aut in debellandis mor-
bis (quod unice Medico incumbit) peritior evadat, utinam ostendisset.
Nulli eterim quod sciam talium fermentorum &c. asserto-
res, aut medendi methodum aut remedia idonea ex hac doctrina eru-
ere contendunt; id solum conantur ut theoriam aut hypothesin quan-
dam praxi, suo modo ita accommodarent, ut non prorsus Empirici &
αφιλοσοφοι viderentur: Neque hæc Opiniones plus morborum mede-
læ, quam falsæ Ptolomæi vel Tychonis de Mundi systemate hypotheses
arti Navigandi officiunt. “At (inquit) posthac facilius poterimus
“dijudicare, cujus generis medicamenta secretioni læsæ debeant apta-
“ri, postquam noverimus vires medicamentorum optatas pendere a
“paucioribus quam hucusque putatum est proprietatibus. Quid au-
tem hic subsit arcani plane non percipio, neque ulli unquam Medici
mihi noti, qui diuresin per Medicamenta diuretica, diaphoresin per
Diaphoretica &c. esse promovenda nesciverint.

Inter evanescentem arteriam & nascentem venam nullum spatium
aut corpus intercedere hac eadem in dissertatione docemur, hæcque
vasa omnino esse continua; quod nulli novum cui Belliniana non
prorsus vel ignota vel neglecta. Tota enim Bellinii de pulsibus &
missione sanguinis doctrina huic innititur fundamento, idque disertis
verbis explicat pag. 70. “Quia vero eo ipso punto temporis quo in-
“truditur (loquitur de sanguine) imprimitur impetus aliquis uni-
“verso sanguini arteriarum, & earum singulæ patent in venas, nullo
“obice prohibente fluxum sanguinis ex summis arteriis in summas
“venas, igitur &c. Ex his paucis liquet (plura enim exscribere non
vacat) continuitatem hanc vasorum sanguiferorum pro fundamento
recepisse Bellinum probationis vix indigo. Omnem porro secretio-
nem per Comminutionem sanguinis in particulas minimas dum per
pulmonem fertur sine ope fermenti fieri cum *Pitcarnio* docet initio ope-
ris de pulsibus & urinis, Thesi XXXI, Ex iis quæ ad Respirationem.
Adeo nihil novi aut medentibus utilis, prima hac dissertatione vir
acutissimus attulisse videtur.

Dissertatio Secunda, *Causas exponit diversæ molis qua fluit sanguis per*
pub-

(5)

pulmonem natis & non natis, aut potius problematis Harvejani solutionem tradit, qui fiat sc. ut fœtus in lucem editus ac membranis integris opertus & etiamnum in aqua sua manens per horas aliquot, citra suffocationis periculum suprestes sit: Idem tamen secundis exutus, si semel aerem intra pulmones attraxerit postea ne momentum quidem temporis absque eo durare possit sed confessim moriatur.

Prius autem quam solutionem aggreditur, num aer sanguini in pulmonibus misceatur operose satis inquirit, talemque admisionem rationibus ex penu Bellinii depromptis, contra Borelium, Wedelium, Bohnium, Etmulerum validissime oppugnat, totque opima refert spolia, non alio certe nomine astimanda quam quod ea viris principibus detraxerit. Rogarem ego an ex quo illud aut monstrante Bellinio aut proprio marte detexerit *Pitcarnius* aliquid in praxi Medica immutarit, aut quam inde lucem ad Curandos morbos fœneretur. Non enim adeo magni ad naturam sanguinis indagandam interesse existimo, an aer cum chylo sanguini illabatur, an in pulmonibus ullove alio modo illi immisceatur, aerem autem sanguini inesse inficias non ibit cui *Autiliæ pneumaticæ* experimenta probe nota.

Interea non aliter nec quidem disertius Harvei problema solvit *Pitcarnius*, quam Thurstonus & Borellius quorum tamen sententiam refellit. Utque rationes mittamus quas cum Thurstono adfert Borellius, cur fœtus in partu pulmonem primo explicet, ipsum audi differentem, quare fœtus post exortum respirationem inchoet, eamque perpetuo exerceat. *Prop. CXVII Part. secund.* “ Postea (inquit) coincidentibus & resilientibus costis, sanguis ille qui in vasis pulmonum continetur, instar torrentis intra sinistrum cordis ventriculum exprimetur; “ hinc fit, ut nova & amplissima via sanguinis per pulmones aperiatur, “ & ideo cessat usus foraminis ovalis stricti & transversalis, cuius operculum membranosum clauditur ab iplomet profluvio sanguinis. “ Postea semel evacuatis vasis pulmonis patet via amplissima & directa arteria pulmonaris, per quam facilius sanguis a dextro cordis ventriculo eructari potest nec retrorsum redire potest ob valvulas semilunares. ideo nec indiget, nec uti potest diverticulis obliquis, angustis & difficilioribus, quare ambo neglecti sensim coalescunt & clauduntur. His positis cogitur sanguis eandem semitam repetere & prosequi &c.

Hæc est Borelli aut Thurstoni potius luculentissima problematis propositi solutio, a qua ne vel latum quod dicunt unguem discedit *Pitcarnius*. Verum quidem est Prop. sequenti, quæ problematis Harvejani solutionem præ se fert, causam tantum finalem istius phænomeni in respiratione nati & non nati, adduxisse Borellum; at hoc nullo alio intuitu, quam ut admatam suam, de motu sanguinis oscillatorio, hypothesin stabiliret; quæ an vera an falsa non multum ex re medica est novisse: Physicam autem, quam vocant, prorsus eandem quam *Pitcarnius*, Prop. præcedenti docuerat ut hactenus ostendi. Quem respirandi denique finem aut usum tradit noster hic, ut sc. comminueretur sanguis & sine fermentorum ope secretiones peragantur, is ipse est quem Bellinius, quodque nec in dissertatione hac diffitetur vir Candidus. Quid itaque hic novi aut utilis? In promptu ex ipsa dissertatione responsio sect. ultima. “Atque hæc eo fine conscripsi ut “ostenderem medicinæ studiosis utilitatem regulæ initio dissertationis “hujus memoratæ. (i. e.) Nunquam tentanda est problematis sol-“utio per postulata multa & subsidio theorematum non evidentium, “quæ facile potest exhiberi per postulata pauca & subsidio theorematis “evidentis. Aut vocibus immutatis, frustra fit per plura quod fieri potest per pauciora; Bellum, hercle, inventum & suggestu professorio dignum!

Hactenus ut videtur difficillima, de nutritione animali, & ratione coquendi aut digerendi cibi in ventriculo quæstio, physiologorum spes eluserat & Conamina; plerosque enim ipso in limine cæpitasse viro perspicaci ideo visum quod nescirent quidnam quereretur; Non enim queritur *causa valens omnia corpora* (lapides v. g. metalla &c.) mutare *in fluidum sanguini commiscible* (cum hoc nusquam gentium fiat, quodque forsitan physiologos fuisse suspicatos veretur) sed *solum causa valens, corpora quædam quibus solis homines vesci solent & ali in humorem circulationi aptum convertere*. His præmissis quæstionis aut problematis solutionem aggreditur dissertatione tertia, *De motu quo cibi in ventriculo rediguntur ad formam sanguini reficiendo idoneam*. At enim quamplurimos cerno idiomati *Pitcarniano* & loquendi mori geometrico minus assuetos, non tam facile quid sibi velit vir mathematicus eruituros, quapropter paucis nec ab illius sententia vel tantillum discrepantibus

Cum continenter ex carnibus nervis, membranis, tendinibus & ossibus animalis nedum ex fluoribus, particulae aliquæ dissolvantur, transpirent & in auras abeant, remanere debent cavitates exinanitæ in eis. dem locis ex quibus illæ discesserunt. In his postea sanguis vehementer impulsus a Corde, & a constrictione arteriarum, eodem rapido motu quo impelluntur, incuneari possunt intra foraminula prædicta. Verum non possunt quælibet sanguinis particulae indiscriminatim intra quælibet foramina insinuari, sed coguntur aliquæ determinatæ excipi in correspondentibus foraminibus; sc. osseis similes in poris osseis, carneæ in carneis &c. Hinc fit ut assumente qualibet parte analogum & sibi conforme nutrimentum, præclare refectio & nutritio perfici possit.

Num quid autem præterea de Nutritione Animali doceat *Pitcarnius*, ipsum testor & quosque lectors. At vero hæc ipsissima *Joh. Alph. Borellii verba Cap. XVI. Prop. CCI. Part. secundæ. Qai prop. CLXXXIX.* Nihil aliud requiri, ut cibaria ingesta in Chylum aut formam sauguini reficiendo idoneam redigantur, ostendit, quam ut eorum particulae componentes novo ordine, situ, positura & configuratione disponantur diversimode ac prius compositæ fuerunt. Hoc autem fieri non potest nisi universum corpus concretum scindatur, subdividaturque in minutissimas particulas nutritioni aptas. Hanc autem partitionem fieri ab actione dentium incisoriarum & molarium, ventriculi &c. postea demonstrat. Sed ut verbo dicam hæc ipsa est de digestione aut actione ventriculi doctrina ante bis Mille annos ab Erasistrato, *Aristotelis ex filia nepote, ventilata*; quamque ante *Pitcarnii* editam dissertationem dilucide satis explicuerat *Andr. Broun* primo lingua sua vernacula *Sched. Vind. Sect. IX.* Et postea latine *Tentam. Theoret. Pract. Pag. XIX.* Neque hoc virum candidum, Edinburgi tunc commorantem ubi *Andr. Broun* liber fuit impressus, latuisse probabile. Nec denique actionem hanc seu attritionem ventriculi penitus rejicit *Bohnius* ut vult *Pitcarnius*, in loco enim *Circuli Anatomi*. ad refutandum citato, hæc habet. “Denique nec sine “attritione seu pistura hæc contingere Erasistrato largior, dum ven-“triculus, non tantum per tunicam suam carneam, modo constringi-“tur modo laxatur, sed ab abdominis musculorum & diaphragmatis, “motibus reciprocis per intervalla comprimitur, hocque motu pressu-“summisque exagitatur &c.

Sed forsan mirabere magis omni sine irrigante liquido cibos posse concoqui, potumque ad opus digestionis pro supervacaneo ac inutili a viro Clariss. haberi, quod tamen nulli post verba subiecta dubium erit. "Manifestum est (inquit) esse hanc facillimam & simplicissimam rationem solvendi questionem propositam, quoniam hac sit ut solida assumpta liquefcant facile in ventriculo absque opera illabentis fluidi, & tamen præter fluorem minima cibo (ab animali quippe desumpto) mutatio inducatur, quæ nutritioni celebrandæ sit idoneus. Mirum hoc sane & totum quod afferit novi integra dissertatio: At quorsum jugis salivæ deglutitio? quæ dormientibus nec de illa vel minimum cogitantibus continuo sit, quæque iis maxima crux qui Angina vel faucium inflammatione torquentur; Non certe sine necessitate quadam hoc contingere, vel ut actioni ventriculi oneri sit, verisimile; sed cur siti exarescimus aut quæ vesana bibendi cupido si nihil ad digestionem?

Interim ne quid utile reticeamus ex dissertatione hac elicitem, concludit primo, acidos liquorcs & etiam falsos si nimia copia ingerantur impedituros coctionem; Secundo, Melius absolvi coctionem si accedit lenis & placida deambulatio, aut Corporis recreatio non laboriosa post cibum assumptum; Neque dormientibus æque laudatam contingere ac vigilantibus concoctionem aut ut breviter *Johannes de Mediolano*

Sed plus desiccat Acetum

Frigidat Emaciatque.

Et

Non sit tibi vanum

Surgere post Epulas somnum fuge Meridianum.
eoque certe nos sibi devinxit beneficio Vir φιλωθρωτός ne posthac auctoritate *Schola Salerni* sed ipso demonstrante versiculorum istorum veritas innotescat.

Dissertatio de Circulatione Sanguinis in animalibus genitis & non generatis Problema *De Inventoribus proxime insequitur*, cuius problematis quam tradit solutionem utpote nihil ad rem medicam, in medio relinquo. Nec questionem quam ope theorematum suorum excludo. *linquo.*

dam suscipit, Num sciz. *Sanguinis circuitus* Hippocrati fuerit notus, magni ducendam puto: Hujus etenim auctor quisnam primus an *Solomon*, an *Hippocrates*, an *Servetus*, an *Realdus Columbus*, an *Andreas Cœsalpinus*, an *Gulielmus Harveus*, (hisce enim singulis memorandum inventum tribuerunt interpretes) Medici vix interest pro certo compere. Mirorque ego præservidi virum ingenii, tam prolixe id prosequi voluisse, quod vix quisquam sanx mentis affereret cui Hippocratis opera vel semel inspecta.

Initio Dissertationis generi humano, quod ejusdem natales repeatat a Jove summo, gratulatur: Nullum enim unquam animal Mechanice produci potuisse (quod hactenus alii Bellinus *v. g.* Malebranchius &c.) demonstrat, & exinde, *liquorem a mare deciduum utero ovoque fœmineo animal inferre circulatione sanguinis, atque vita munere jam ante potum*, concludit: Quam vere autem non abs re erit paucis expendere.

Norunt omnes Philosophi, qui que mente Deos adierunt, quam congruenti tenore, similique prorsus ratione & operandi modo in ejusdem generis productis procedat uniformis natura: Norunt & hi generationem omnium omnino animalium, non solum viviparorum & oviparorum, sed & *αἰτοκινήτων* & *φυτικῶν*, plane esse analogam, omniaque illa ex ovo produci. Neque aliam, inter vivipara & ovipara intercedere differentiam, quam quod illorum fœtus in ovo contentus, in ipsius uteri cavitate, primo liquore *Amnii*, dein ope vasorum umbilicalium ab utero materno nutriatur: Horum autem ovum fœtum aut pullum includens, extra uterum foveri & incubari, *Amnii* liquore ut in viviparis primo in Nutrimentum cedente, postea albuminibus & vitello uteri & lactis, subsidio prædictorum vasorum vicem supplenti- bus. Nec quod mirandum magis, modo adeo dispari in ipsorum insectorum generatione procedit natura ac vulgo creditum; cum enim horum ova neque in utero nutriantur, nec albuminum & vitelli appa- ratu, ad fœtus contenti nutritionem instruantur, ideo provisum, ut rupto cortice exteriore, ipsum ovum obambulet victum quæritans, hoc- que est ovum illud repens quod *Galbam* vel *Erucam* vocamus; quæque non prius animalis perfecti vicem sortitur quam in justam magnitudinem adaucta, reliquisque integumentis erosis, *Musca* nunc aut *Papilio* erum- pat. Fœtuum interim tum viviparorum tum oviparorum primordia ad galbam aut erucam tanta similitudine accedunt ut non ovum ovo si-

(15)

neratione, natura operatur. Hocque ratum ita & stabile, ut quam-
cumque doctrinam huic adversam aliquis protulerit, falsam illico &
absurdam, nedum dubiam & precariam asserere vix sit hærendum.

Sed & plantarum semen esse ovum fœtum continens omnibus suis
partibus compaginatum, demonstrat oculatissimus Malpighius; neque
magis Mechanice posse produci plantam quam animal perfectissimum,
hujusque proinde & genus ducendum a Jove summo, ipsumque olio-
rem & quæ vendit olera ab eadem prosapia esse oriunda. Nullum
autem animalculum aut plantulam a mare deciduam, hic agnoscat *Pur-
carius*; quæ enim de sexu plantarum nugantur Botanici, inepta esse
illi proculdubio patet. Atenim miror non & que patuisse in ovo sub-
ventaneo aut hypenemio illo. *viz.* quod aura maris seminalis non af-
flavit ideoque infœcundo, cicatriculam aut ipsius pulli rudimenta, in
illo pariter ac in ovo fœcundo reperiri, testibus Malpighio aliisque;
hancque propterea non a Mare deciduam sed in ovo præexistere. Qui
autem hæc seminis masculi vis plastica operetur, aut spiritum Cicatri-
culæ insitum in actum educat, primoque puncti salientis aut cordis
contractionem celebret, quæque omni procul dubio sanguinis *ex ven-*
triculis protrusionem præcedere debuit, id Jovi ipsi, & si qui sint, qui
supremo ordine consurgunt cœlicolis unice notum, quodque adeo a
visibus humanis semotum, ut nec oculis pectoris unquam hauriamus.

Neque me latet experimentum Levenhoekii, qui perspicilli ope se
Myriades homuncionum aut gyrinorum potius, in semine Masculo
quaquaversum & celerrime natantium, vidisse somniaverat, quæque
objecta oculis species, hercule, non alia est, quam particularum liquoris
seminalis, in liquamen tenuius fatiscentis lucta & distractio. Mitto la-
bores plusquam Herculeos & itinera tortuosa Jovis huic super-
anda, antequam *γυρίνοτροφίον* suum aut ovum attingere possit; cum
nullum unquam, in utero immediate etiam post coitum aperto, vesti-
gium liquoris seminalis, nedum in ovario reperire potuit diligentissi-
mus *Harvæus*, cuius vid. *Exercit. de generatione cervarum & damarum.*
De his enim non heic plura Disputandi locus. Mirum autem quantum
“*εκ Καινοτημανιας* delirent homines.

Hujus autem Dissertationis parte longe maxima explicandi veniunt
affectus soporosi, visque Opii narcotica & qui somnus peragatur, hæc
enim omnia eodem ritu fieri vult, ut ex ipsa Dissertatione patet: &

stat, quod “ In omni morbo cuius phænomena æque possunt oriri a
 “ motu liquidi in arteriis impedito, ac a motu liquidi per Nervos ve-
 “ nasque sublato, semper putandum sit potius peccari intra arterias,
 “ quam intra nervos & venas. Quod certe primo intuitu verissimum,
 at quo subsidio medenti veniat ostende quælo *Pitcarni* mi; Non enim
 ex hoc noto aut locum mittendi sanguinis immutas aliove modo veter-
 num excutis quam quidem Willius, Sylvius cæterique quorum sen-
 tencias aspernaris; stimulantia enim & evacuantia non respiunt hi
 plus quam tumetipse, quorumque hisce in morbis usus non fælicius a te
 quam ab illis monstratur. At inquies, rem arduam & hactenus inelu-
 ðabilem superavi, somnum nempe opique in eo arcessendo vim ex-
 plicui, rursusque *Jovi Feretrio* spolia tuli. Verum ne hoc quidem;
 Compressio enim nervorum a tumescentibus arteriis, quaque spiritu-
 um per hos trajectus impeditur, somni tum arte tum natura arcessiti,
 secundum tuam doctrinam causa unica, Morbidi quid sapit nec quidem
 prima fronte arridet. Videtur potius somnum (de naturali loquor)
 esse remissionem quandam villorum, istorum præcipue muscularum, qui-
 bus cum Antagonistis lucta perpetua quique vigilantibus tenduntur &
 spiritibus trajiciendis patent, neque alio modo animal a somno refici,
 quam quod tunc temporis spiritus functionibus animalibus unice va-
 cent, quod animali vigilanti longe aliter contingit, distractis nimis
 ad multos labores spiritibus; ideoque animal ad somnum proclivius
 post vires lenga defatigatione exinanitas & cibum assumptum, quod
 omnibus munis obeundis cum non suppetant spiritus, ad ea præcipue
 avocentur quibus potissimum natura indiget, quapropter remitti vil-
 los spontanei motus ministros, contrahi & concidere animum oportet
 somnumque arctiorem complecti. At enim ex tua theoria non vis-
 deo quomodo de via aut laboribus fessi membra sua somno levent; se-
 cundum enim hanc, rarefentia sanguinis qua arteriæ comprimentes
 intumescunt, vel repletione fit, vel spirituosis narcoticisve ingentis;
 defatigatis vero non perinde, quibus sc. ab assumpto cibo nondum re-
 fectus sanguis cum tempore ad hoc opus sit, ita ut his plus ad somnum
 conciliandum præstare exinanitionem quam repletionem, luce Meri-
 diana clarius, adeoque tota tua hæc corruit sententia.

Interim non nego ab arteriis in cerebro tumentibus vel a rarefcente
 sanguine, vel a causa quavis alia obstruente præclare explicari pos-
 sit.

rum compressione morbos Capitis omnes explicuisse amicissimum tuum *Bellinum* qui sc. te propter candorem loco Numinis habet Patet igitur ex his omnibus (sunt verba *Bellinii* pag. 441. de *Apopl.*) "Provenire debere Apoplexiam a quacunque causa ita "premente cerebrum, ut per constrictionem ab ipsa provenientem, "impediantur undæ nervorum, quibus sentimus, & naturalis fluxus "liquidi per nervos in musculos. Sive igitur comprimens illud "sit liquidum, sive durum, calidum aut frigidum, in vasis aut extra "vasa, cujuscumque demum generis aut qualitatis, producet semper "apoplexiam, sicut etiam sive sit in ventriculis cerebri, sive in "ipso ejus corpore aut superficie, dummodo talis sit compressionis "quæ expositas naturales affectiones impedit. Itaque primo si vasa "piam matrem intexentia infarciantur ita ut extendantur ad spatium "naturali majus, unde totum cerebrum premant validius, exposita "omnia contingent &c.

At Compressio nervorum a tumidis aut inflatis arteriis quam solam statuis horum affectuum causam, casus est tantum unicus compressionis Bellinianæ a qua via spirituum occluditur, a multis enim aliis etiam extra vasa sitis, comprimi posse nervos, ex hisce paucis *Bellinii* liquet. Nil itaque hic novum quod verum, e contra, verissimam & generalem *Bellinii* doctrinam tu non solum in angustum cogis sed plane truncam & mutilam reddis. At interim cavisti (nil etenim supprimi) ne intempestivo salium volatilium & Cephalicorum usu jugulent homines, medici male seduli; assideret enim insano qui illis ipsis remediis veternum excutere tentaverit, quibus ingestis rarefcentia sanguinis veternum inducens contingere. Quinam autem sunt hi amabo, a quibus tantam generis humani jacturam metuis, totius enim horum morborum medelæ cardo fere in evacuationibus vertitur, suffragantibus omnibus quoad sciam Medicis celebrioribus. Quique salia volatilia adhibent, tam parca hæc manu ut non sit quod adeo te angas animi; Cum enim te confidente sexaginta salis volatilis grana, vix opii granum unicum adæquent, quid damni adlatura sint grana paucula (ultra enim, hoc in casu vix dantur) supputandum tibi relinquo. Hæc autem stimulantibus tantum accensita, acredine qua pollent pungente plus spiritus excitabunt & ad motum impigros efficient, quam nulla rarefacendi saequinis vi hisque obicem nonendo noxam inferent.

OEconomiam & operationes animalis præcipue spectantia hactenus examinavimus: videamus nunc quantus in morbum assurgat vir professorius gentis suæ & sæculi ornamentum, aut quod ferat auxilium in profligandis febribus. *Dissertatio penultima De Curat. febrium quæ per evacuationes instituitur.*

Initio dissertationis, num ulla instituenda sit evacuatio ambigitur; *solum enim inquiritur, quanam evacuatio vel secretio deberet eligi in curandis febribus, si ulla foret eligenda.* At quod dubium! Si medius fidius febri correpto sine evacuatione sponderet salutem ipse Juppiter auctor, non crederem: Quicquid enim illud sit quod causa febrem continens vocatur, an Miasma, an viscidum quid glandulas infarciens, nil refert; hoc inquam eliminandum, neque unquam aliter aut artem aut naturam hisce morbis posse mederi; humores enim noxios & lethiferos in Landabiles & innoxios mutare (non loquor de iis qui in primis viis continentur) ipsa est infausta mortalibus cantilena, quam occidunt circulatores & qui de corio humano impune ludunt; quam tamen *Pitcarnii* neque assero, nec qua incuria hoc dubium exciderit video. Præcipitantia enim quæ vocant & attenuantia; inter evacuationia repono, utpote quæ per diuresin aut Diaphoresin materiam morbificam deturbant, quod nulli ignotum reor, cui medicamentorum operationes diligentius perpenſa. Sed hæc fusius explicare alterius forsitan erit loci; Hoc autem præterire nolui, ne summi viri auctoritate adducti medici juniores aliquando non instituendam evacuationem putarent quod ab ipsius mente alienum autum.

Ex aphorismis *Sanctorii de statica medicina* quam plerumque ad se invicem servant rationem excretiones quæ fiunt per alvum, per vesicam & per cutim indicatur. *Atque hinc patet perspirationem esse secretionem aliarum, summae duplam;* ideoque concludit citius morbum sublatum iri evacuatione facta per poros cutis, quam alia quacunque secretionem, idque in secretionum ratione exposita. Interea demonstrat Bellinius (& is quoque pingui ingenio qui *Pitcarnium* unicum artis & gentis suæ ornamentum suspicit, quique Borellii & Bellinii de febribus doctrinam, barbaro idomate sub titulo *Theoriae novæ febrium continuarum*, non ita pridem edidit) febrem quæque ipsum comitantur symptomata non aliunde provenire quam a glandularum infarctu & obstructione quacunque demum causa hoc contingat. At cum hoc in glandulis majoribus canalibusque amplioribus fiat, qui *Pitcarni* mi-

dularum, sudoris scorbuti destinatarum meatus amandabis? Si etenim ampliores illas referare nequeas, quod, quæso, est hoc Medicamentum utile, quo exhibito illico in data ratione augebitur excretio cutanea, ipsum enim illud est quod tantopere desideramus, cujusque tu non magis compos, quam tuus ille suspector admiratorque aut quivis in arte medica inexercitatissimus; id neque temere conjicio, nusquam enim aut nunc aut olim forsitan unquam reperietur.

Diaphoreticis autem vulgaribus exhibitis, excandescere febrem, omniaque in pejus ruere te non later, pessimo igitur consilio hæc dares nec nisi declinante morbo cum sc. res nunc fuerit in vado; eousque autem minime expectandum in morbo qui nullas aut brevissimas det inducias, ne sero medicina pararetur & in pessum iret animal, antequam aut meatus glandularum obstructi referentur, aut materia obstruentis digestio aut Comminutio fiat. Quin potius incipiente & progrediente morbo, formes ejus emeticis idoneis iisque repetitis est averruncandus, hisce etenim exprimuntur & eliminantur humores noxii quibus scatent amplissimæ & longe patentiores primærum viarum glandulæ, quo facto ne ulterius serpat malum aut inquietur sanguis præcavabitur, pabulumque aut nova materia obstruens febri intercludetur, citiusque fortes obstruentes a circulantibus humoribus eluentur. At ego nec te vomitionem hisce in morbis repuere, quam tu ipse, secundo dissertationis paragrapho, probas: Vomendi autem utilitatem hæc tua non solum non demonstrant, ast potius redarguunt, hocque solo paralogismo, quod supponas quoslibet humores a quibusvis glandulis auctis posse secerni; quod forsitan vetum. At oportuit demonstrasse glandulas Miliæ strictissimas, æque cito posse recludi a Medicamento tuo utili ac patentiores, ventriculi, Hepatis, Pancreatis, Melenterii, Intestinorum &c. Ab ingestis emeticis & purgantibus; Neque alio in casu pro te faciunt Hugenii in Iudo aleæ ratiocinia: Antequam enim aut materia obstruens digeratur, aut Glandulæ cutaneæ augeantur, metus est ne omnino sanguinis motus præpediatur, aut verbo, homo intereat, cuius tu vitam hac doctrina, in periculissimam aleam conjicis.

Notare autem hic liceat rudis ac Impediti auctoris insolentiam, illius sc. qui renitente natura Theoriam novam Febrium nuper conscripsit & secundum edidit; qui non verbo violatus, non ulla lacessitus injuria, consumeliose & inurbanc in eum ultro invehitur qui paucis abhinc an-

nis vomendi utilitatem in curatione Febrium illis argumentis potissimum
tuebatur, quæ maxime pro data occasione e re forent. Longam enim de
OEconomia animali & causis febrium serere fabulam, ab ejus proposito
fuit alienum, quod in opusculi tunc editi limine præmonuerat; id so-
lum in animo habebat, utilissimum remedii genus ab imperito vulgo
propter novitatem datum, ab omni ævo optimis Medicis usurpatum
fuisse ostendere; ideoque illorum sententias præcipue adduxisse quo-
rum nomina, etiam per ora vulgi ferebantur. Quod si altius & a Ca-
pite rem repetere voluisset, Medicinæ & Anatomices ignaris incassum
errorem demere tentasset, quod solum Meditabatur; at istum non am-
plius moror.

Quod superest Dissertationis, theorema Bellinianum explicat & de-
monstrat, "Universam sc. quantitatem perspirationis ex villo cuius
pondus est scrupulus, singulis minutis primis erumpentem; esse Mil-
lesimam ducentesimam scrupuli partem; pronus adeo in difficiliora hæc
 $\chi\alpha\iota\tau\alpha\sigma\kappa\lambda\eta\alpha$ labitur vir argutissimus. Solutionis interim hujus ra-
tionem, rectissime tum initam tum subductam, nulli puto attenti ne-
gabunt. si quosdam excipias qui hæc omnia nullo alio nomine carpant
quam quod Pitcarnii inscribantur. At certe non operæ plus præstat in
curatione febrium aut alias cuiusvis morbi, Theorematis hujus solutio,
quam ipsa Corpora Alcalica & acida quæ hactenus in Medicina fuisse
inutilia demonstrat, Dissertatione ultima.

Interea non hæc ita intelligi velim quasi Mathematicas disciplinas
in studio Medicinæ flocci facerem; non enim adeo $\alpha\gamma\epsilon\mu\epsilon\tau\pi\tau\alpha$ ego
ut harum utilitatem nesciam quem sc. cum Pitcarnio miserrime nunc te-
deat nugarum quibus Medicina nostra Cisalpina scatet: Quid enim in
libris eorum qui his non imbuti, animalis structuram, ejusque opera-
tiones explicare audent, præter voces rerum inopes verborumqne soni-
nitus nulla subjecta scientia, invenies? Quod certe aliunde non pro-
venit quam ab harum imperitia, quæque Physiologæ studiosis unicus
est scopulus, aut verius naufragium. At vero difficile adeo est atque
indeterminatum, curandi morbum problema, ut quicquid ex Geome-
tricis ad hoc trahitur, non millesimam conditionum partem expleat; ita
ut qui his nimium fisis aliiisque potioribus neglectis, artem salutis hu-
manæ præsidem, exercere studeat, *Is demum casu, non arte medeatur*.

